

NOVOSTI NA KNJIŽNEM TRGU

Božična pesem

Božič je praznik, ki se v civiliziranem svetu bolj ali manj dotakne vsakega človeka, vernega in nevernega. Čeprav vsak dan hitimo naprej, čeprav odpravimo dolžnosti in skrbi na stran: ko pride božič, je to poseben čas, čas, ko se ustavimo, ko se posvetimo svoji notranjosti in svojim najbližjim, čas, ko postanemo vsi boljši, kot se sicer kažemo na zunaj, čas, ko vse naenkrat postane brezčasno. In nad vsem tem je pesem. Pesem, ki je zlata nit življenja in se prenaša iz roda v rod. Božična pesem se je prav zaradi globokega doživljanja praznika vedno

Pri založbi Družina je izšla knjiga *Najlepša božična pesem*, v kateri se Ivan Sivec sprehodi po Avstriji, po poteh pesmi *Svefa noč, blažena noč*.

vtisnila najgloblje v dušo. Vsakemu človeku posebej, v vsaki družini enako, a vendar tudi drugače. Brez pesmi *Svefa noč, blažena noč* si v krščanskem svetu božiča ne znamo predstavljati. Ker se je okoli te pesmi spletlo veliko legendarnih pričevanj, se je pisatelju Ivanu Sivicu zdelo potrebno, da se poglobi v njen nastanek in preuči njen prenos na slovenska tla. Ob letošnjem božiču bo minilo sto devetdeset let, ko je bila pesem prvič izvedena tudi pri polnočnici.

Najlepša božična pesem je knjiga, v kateri se pisatelj Ivan Sivec podaja po Avstriji in dru-

god po poteh znamenite božične pesmi. Največ se ustavlja v mestecu Oberndorf, kjer je ta čudovita pesem nastala, natančno pa predstavi tudi oba avtorja pesmi: Josepha Mohra in Franza Xaverja Gruberja, pa tudi, kdo je prvi prepisal Mohrovo besedilo pri nas in kako je pesem čez noč postala priljubljena med Slovenci. »Na stotine močnejših avtorjev je odkrivalo božično skrivnost, a nihče se ji v pesmi ni tako približal kot naša dva sosedja, s katerima smo ob nastanku pesmi živeli v isti državi,« zapiše Sivec. In tudi vsi tisti, ki so jo prenesli na naša tla, se tedaj zagotovo niso zavedali, da bo ta pesem, ki na začetku niti ni bila primerna za prepevanje v cerkvi, doživljala ob vsakem božiču novo rojstvo.

V drugem delu knjige je objavljenih deset črtic, povezanih z božičnim časom, vse opisane zgodbe pa so se Sivicu pripetile v otroštvu. »Ko sem ob lanskem božiču v rojstni vasi Moste pri Komendi obiskal mladostnega prijatelja Rajmunda, so kar same privrele na dan. Zdi se ne navadno, a resnično: starejša sva, več spominov na mladost se prebujajo v najinih srcih. V nekem pogledu tudi z grenkim priokusom odhajanja.« Štiri črtice (*Miklavž peče piškote*, *Zvonjenje prepovedano*, *Konji na štefanovo*, *Angelček v snegu*) so bile sicer že prej objavljene in so zdaj ponatisnjene, šest pa je novih: *Zeleno žito*, *Božično drevesce*, *Tekmovanje v pokanju s karbidom*, *Strah ima velike oči*, *Žive jaslice* in *Boštjanova nedelja*.

Pripovedno besedilo je opremljeno z izvirnimi dokumenti, ki jih obogati zemljevid in 42 barvnih fotografij.

Biblia Slavica

V obdobju po drugi svetovni vojni so se vodilni nemški slavisti pod vtisom grozot vojne in po vojne železne zavese sredi Evrope lotili projekta, ki je po rezultatih edinstven v svetovnem merilu. Poiskali so specialiste iz Nemčije, Avstrije, slovanskih držav in ZDA, da bi v posebni zbirki *Biblia Slavica* izdali faksimile najstarejših slovanskih in baltiskih prevodov Svetega pisma skupaj z znanstvenimi komentarji. Največ zaslug za realizacijo tega projekta ima akademik prof. dr. Hans Rothe iz Bonna, član akademije znanosti in umetnosti Nordrhein-Westfalen, ki ima sedež v Düsseldorfu. V okrogli dvorani te akademije je bila 28. novembra slovesna predstavitev celotnega projekta. Po pozdravnih nagovorih je uvodno predavanje imel prof. Jože Krašovec, drugi predavatelj so bili: prof. Christian Hannick iz Belgije, prof. Jan Dorula iz Bratislave, prof. Ludger Udolph iz Dresdna, prof. Stephan Kessler iz Greifswalda in prof. Hans Rothe iz Bonna.

Glavni urednik zbirke Hans Rothe je Sloveniji izkazal posebno čast, ko je predlagal, da Jože Krašovec kot pobudnik in organizator vključitve slovenske Biblije v zbirko v uvodnem predavanju predstavi značilnosti celotne zbirke in posebej najstarejših slovanskih in hrvaških prevodov Svetega pisma. Pogovor, ki je sledil vsakemu predavanju, je potrdil večkrat poudarjeno ugotovitev, da je zbirka *Biblia Slavica* neprecenljive vrednosti, ker je domala nedostopne najstarejše dokumente slovanskih jezikov, literature in duhovne kulture v monumentalnih knjigah približala strokovnjakom po vsem svetu, obenem pa je spodbudila načr-

tno raziskovanje začetkov slovanskega pismenstva. Slovenska izdaja v zbirki *Biblia Slavica* zajema dve monumentalni knjigi, ki sta izšli leta 2006: ponatis devetih od skupaj dvanajstih delnih slovanskih prevodov Svetega pisma iz obdobja od 1555 do 1582 v knjigi formata folio (1.042 strani) in znanstveni komentar v formatu folio (397 strani).

Komentar so pripravili slovenski, nemški in avstrijski slavisti ter teologi; eden izmed teh je slovenski biblicist prof. Jože Plevnik, ki deluje v Kanadi. Najobsežnejši del komentarja je izpis celotnega besedišča iz slovanskih prevodov Svetega pisma 16. stoletja. To delo, ki je prvi slovenski slovar za to obdobje našega jezika, je pod vodstvom dr. Majde Merše pripravila sekcija za zgodovino slovanskega jezika Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša pri ZRC SAZU v okviru posebnega projekta, ki ga je pred petimi leti odobrila ARRS. Pobudnik za vključitev slovenske Biblije in znanstvenega komentarja v zbirko *Biblia Slavica*, je naletel na zelo dober odziv pri vodstvu SAZU in ZRC SAZU.

Gašper Križnik

V zborniku *Gašper Križnik (1848-1904) in njegov čas* različni strokovnjaki osvetlijo lik in delo Gašperja Križnika iz Motnika, ki velja za enega najpomembnejših zbiralcev slovenske slovsvene folkloze. Gašper Križnik se je preživljal kot čevljar in trgovec. V šolo ni hodil, brati in pisati pa se je naučil sam. Začel je zbirati ljudsko pripovedno blago,

ki je za slaviste in folkloriste neprecenljivo.

Odzval se je pobudam jezikoslovca Poljaka Jana Baudoina de Courtenaya, s katerim si je dopisoval in mu po njegovih nasvetih pošiljal svoje zapise. Zato velik del Križnikovega gradiva hrani ruska akademija znanosti v Sankt Peterburgu. Sodeloval je z Jugo-

Kulturno društvo Motnik in Založba ZRC sta izdala zbornik *Gašper Križnik (1848-1904) in njegov čas*.

slovansko akademijo znanosti in umetnosti v Zagrebu. Trkal je tudi na vrata Slovenske matice, ta pa je z njim ravnala zelo mačehovsko. Najprej je začel nabirati med ljudstvom slovstveno folkloro: čez dvesto pripovedi, večinoma pravljic, nekaj je tudi povedk, legend in šal.

Zbornik je nastal kot rezultat mednarodnega interdisciplinarnega posvetovanja z istim naslovom, ki je bil leta 2004 v Motniku in Kamniku.

Sodelovalo je sedemindvajset strokovnjakov, v zborniku pa so prispevki razvrščeni v sedem poglavij, v katerih strokovnjaki iz zgodovinopisja, etnologije, jezikoslovja, slovstvene folkloristike, glasbene folkloristike omogočajo celovit vpogled v vsestransko Križnikovo zbirateljsko dejavnost. Zbornik je monografsko zakrožen in obogaten s temeljito Križnikovo bibliografijo.

IVO ŽAJDELA

Podlistek

Morda sem bil presenečen, prav kakor si ti danes. Nič mi ni bilo jasno. In mi je razložil, da je ženska psihično v meni lahko že deset let prej, preden se res začne prava mena in da tudi potem še trajal kar nekaj časa, preden se mena v celoti konča,« je oče govoril in gledal svojega sina.

»To bo. Prav gotovo. Verjemi mi. Kristina je v meni. No, ali vsaj v predmeni. Sicer pa so ženske vse življenje v nekih menah. Najprej so v puberteti, nato v rodnem obdobju, potem pa v meni. Potem pa, ko misliš, da je vsega tega že konec, so pa starostnice, s slabimi kostmi, pa ... tečne so, veš Borut. Vse življenje so tečne. Ampak ne smemo pozabiti, da smo moški poslani na ta svet zato, da jih umirjamo in razumemo.«

Potem je pomignil z glavo proti kuhinji in zavil z očmi.

»Saj jo imam zelo rad. Ampak včasih, bi jo najraje po riti našeškal,« mu je zdaj tiho prišepnil in stalno pogledoval k vratom, da ga žena ne bi slišala.

Borut se je moral zdaj na glas nasmejati. Oh, ta njegov oče. Ni vedel, ali naj ga jemlje resno ali ne. In tisto o meni. Ni se mu zdelo ravno najbolj verjetno, čeprav je to logično razložil. Da bi bila Kristina v meni? To se mu je zdelo nemogoče. Zakaj potem njene prijateljice niso v meni? Zakaj niso tako sitne in prepirljive? Ni si znal razložiti očetovega pripovedovanja. Morda je res celo kaj na tem, je pomislil v naslednjem hipu. Ali pa ne, kdo bi vedel? Potem je mama odprla vrata in ju poklicala v kuhinjo.

»Večerja, pridita!« ju je povabila.

Borut je vstal in pomagal očetu, da se je dvignil. Z roko pod komolcem ga je počasi peljal v kuhinjo. Preostanek večera je bil vesel, saj sta se mati in oče potrudila za to. To je videl. Vesel je bil, da ju je obiskal. Malo več pa je zdaj le vedel.

Nevidna pregrada

Ko se je Borut pozno zvečer vrnil domov, je bila Kristina že v postelji. Brala je. Ko je odprla vrata, ga je grdo pogledala.

»To je bil pa dolg sprehod,« ga je obtožujoče pogledala.

Borut je prikimal. Nocoj ji ne bo nič več razlagal. Naj si misli, kar hoče. Najprej mora predelati vse, kar mu je povedal

oče in se malo pozanimati o tem. Potem se bo odločil, kako in kaj naprej. Bil je tako lep večer, da ga zdaj ni hotel spet pokvariti. Pri starših se je nasmejaj, spet je okusil toplo družinsko ozračje, ki je pri njih doma postalo prava redkost. Hitro se je umil, se preoblekel in zlezal v posteljo. Kristina je tudi utihnila. Videla je, da nocoj ne bo izvedela, kje je toliko časa hodil.

»Boš še brala?« jo je vprašal, ko se je pokrnil.

Prikimala je. Potem se je obrnil stran od nje, na svojo stran postelje. To noč ni zlezal k njej. Kristina je bila začudena. Ponavadi je vedno prišel k njej, da sta skupaj zaspala, je pomislila. Črke v knjigi so ji plesale sem ter tja. Ni jih več razločila. Potem je odložila knjigo, ugasnila luč in se tudi sama ulegla na rob postelje. Zaprla je oči in poskusila zaspati. Spanca pa ni bilo.

Ko je šel Borut v ponedeljek spet v službo, mu je odleglo. Doma je postalo nevzdržno. Obtožujoča tišina. Le tiha, vljučna, hladna vprašanja in odgovori. Popoldne je preživel pred televizijo. Nedeljsko popoldne! Večino časa je dremal, sem ter tja pa malo tudi pogledal, kaj je na sporedu. Tudi Kristina je bila v dnevni sobi. Brala je. Patricija pa se je odpravila ven s Tonijem. Pridem pozno, je še zaklicala, preden je zaklenila za sabo. Borut jo je razumel. Tudi njej je bilo v tem ozračju moreče. Naj gre ven iz tega pekla, je pomislil. Vso nedeljo je tudi premišljeval o očetovih besedah. Najprej se mu je zdelo skoraj nemogoče, kar mu je povedal, potem pa, ko je Kristino primerjal z opisom očetove diagnoze, bi jo lahko postavil v ta okvir. Pa vendar, je imel pomisleke. Mar to pomeni, da bom zdaj dvajset let to prenašal? Ni govora, se je pridušal. Saj oče verjetno pa tudi malo pretirava, se je potem spet spomnil. Sam pri sebi ni bil prepričan, koliko naj mu verjame. Morda ga hoče tudi malo potolažiti, je pomislil, zato je povedal malo več, kot je res. Čeprav pretiravanje ni bilo v očetovi naravi. Moral se bom še kje pozanimati, je pomislil. Samo kje? Ko je prišel v ponedeljek v službo, je pozabil na moreče ozračje doma. Vrtnec dela ga je potegnil vase. Zvečer pa, ko se je vračal domov, je bil tako utrujen, da se mu ni ljubilo razmišljati o njima. Kristina je vsak dan pripravila kosilo in ponavadi je prišel še pra-

Tanja Mlakar

NESLIŠNO HREPENENJE

29

vi čas, da ga ni zamudil. Patricija je imela svoje obveznosti, zato sta večinoma jedla sama. V tišini. Tokrat se ni potrudil, da bi svojo ženo zbezal iz njene užaljenosti, ona pa tudi ni pokazala kakšne volje, da bi načela pogovor. Tako sta zdaj oba obtičala vsak v svojem svetu, je pomislil Borut. Morda je tako tudi najboljša.

Ko je minil delovni teden, je Kristina v soboto zgodaj vstala. Namenila se je peči potico.

»Boš že vstala?« je zašepetal Borut, ki jo je slišal, kako je skušala čim bolj potihno oditi iz postelje.

Prikimala je.

»Moram,« mu je odvrnila in se odpravila iz sobe.

Ko je prišla v kuhinjo, je slišala mozeve korake. Prišel je za njo.

»Pa kaj danes tako zgodaj noriš. Pridi še malo v posteljo,« jo je zaspalo pogledal.

Kristina je odkimala.

»Ne, danes sem se odločila, da bom spekla potico. Popoldne morda pridejo na obisk naši, pa bom pripravila potico. In kot veš, zanjo rabim veliko časa,« mu je odvrnila, ko je pristavila vodo za kavo.

Potem je prisledla k mizi, kjer je že sedel Borut.

»Pojdi nazaj in se naspi,« ga je nežno pogledala.

Borut je požrl slino. Kaj naj dela sam v postelji?

»Pa res ne moreš vsaj za kakšno urico še v posteljo, da se še malo stisneva?« jo je vprašal.

»Potica lahko počaka,« se je zdaj skoraj moledujoče nasmešnil.

Spet je odkimala.

»Saj sva se vso noč stiskala,« mu je odgovorila, potem pa vstala, ko je slišala, da voda v kuhinji vre.

»Kristina!« je ob štedilniku začutila svojega moža za seboj. Objel jo je.